

anys en què s'escriuen les *VidesR*: «feia fred i es posà a ploure: es llaurador es llevà sa gallega (espècie de capa) i l'abrigà a s'ase; Na Paula, encara era allotella, va esclamar: —O Mare de Déu de l'ou! / Jesús, quin homo més xot! / ara qui fa fred i plou, / a s'ase *abriga* es capot!» (es tracta de la glosadora Paula Vivona, de la fi del S. XVIII); en variant anònima, p. 108, «damunt una roca sèc / en ço de Biniatzau, / i me vui abrigà 's sau / per por d'aplegà un mamèc», Camps Merc. (*Folk. Men. de la Pag.* I, 200, 118); més en *AlcM*, § 2a; també pot succeir que llavors s'arribi a una espècie d'ús absolut, amb el valor de 'portar un a damunt una peça de vestir', del qual dóna proves *AlcM* (§ 2b) en Isabel de Villena i en els *Scachs* de Cèssulis, i del qual deu ser mera aplicació l'ús de *portar abrigat* en Eiximenis: «sobre tot açò portava un mantell, quasi burell, *abrigat*, quasi en la manera en què's pinta dels apòstols comunament» (*Àngels*, III, cap. 24).

L'ús transitiu amb acusatiu de la cosa coberta, sigui amb el matís més corrent de 'protegir del fred, del vent o de la humitat', o simplement 'tapar de qualsevol manera', es troba també en els clàssics (Ausàs, JRoig). D'altra banda de vegades és també 'embolcar en qualsevol forma', fins sovint implicant tota altra cosa que una protecció d'inclèmencies, car si en «aquelles trufes ('patates') l'herba les *abriga*» sentit a Conflent (Talau, 1960), el matís en aquest sentit és neutre, també tenim el matís greujós: «el vent esborronava les aigües i alçava un ruixim que els *abrigava* de mullena» Coromines (*Presons*, 1.ª ed, p. 162) (en aranes Mn. J. Condò, en la seva cançó del captaire: «ta amoinà, qoan un se llèue, / cau anà, at despriet det tems, / que ... e m'*abrigue* bèt roixat»), i és encara aquest el valor que li dóna Verdaguer (no pas 'dominar' com molts entengueren) quan resumeix el cant I de l'*Atl.* amb els mots «l'incendi *abriga* el Pirineu d'un cap a l'altre» (p. 42), i avui se sent per Mallorca «l'onada el va *abrigar*» (Selva, 1964). En fi, amb un valor ben neutral, pot simplement valer per 'cobrir, abraçar, compendre, estendre's fins a tal o tal lloc', sobretot mallorquí: «a Lluc hi ha auzines qui '*briguen* 50 metres» (Selva), «tal vcal *abriga* molt: fins a ...» (Söller, 1953).

Partint del llatí podem observar que l'arrencada d'aquest mot, conservat només en les llengües romàniques de Gàl·lia i Hispània, no es troba directament en el mot llatí clàssic cap d'aquesta família, l'adjectiu APRICUS, que ens és familiar des d'Horaci, Ciceró i tants clàssics: aquest és només un adjectiu, amb el valor de 'solc' (oposat a 'obac') o bé assolciat, i del qual no ve pas el nostre substantiu postverbal *abrig*; solament s'ha conservat aquell en sard i, en la toponímia, una mica pertot, p. ex. en el nostre vell cpt. *Vall-abriga* de Ribagorça. Però ja s'usà en l'Antiguitat el verb APRICARI, que era 'despallar transitiu (no una veu passiva) i significava 'escalfar amb la calor del sol'. Sentit que es comprèn fàcilment, entre altres, des de la noció de 'tornar calent com un indret sol' i llavors 'protegir del fred, abrigar'. De vegades apa-

reix també amb terminació activa i valor transitiu APRICARE, i llavors es pot esdevenir, ja en escriptors postclàssics, que tingui un valor un poc neutre i equívoc de 'circular, enronadar', susceptible d'entendre's alhora amb un caràcter vague i comprensiu de 'protegir'; així, p. ex., en el *De Re Rustica* de Palladi: «ventis frigidioribus altus paries resistat, qui locum possit, defensis sedibus, *apricare*» (xxxviii, 2).

DERIV.: *Abriga* pall. 'manta' (Flamicell, *AlcM*) o *briga* (V. d'Àneu, Pol, p. 11). *Abrigador*. *Abrigall* (S. XIV, en la *Questa* del mall. Reixac): «cant él se viu axí nuu --- sí's pregà que li presta<s>sen algun *abrigay*»; avui mot especialment viu en l'acc. de 'peça de roba que porta el muntanyenc o pagès per defensar-se dels freds i precipitacions atmosfèriques' (guies excursionistes d'AOsona i CATorras passim; JRuyra, *AlcM*; *abrigat* St. Joan Abad., 1930, i tot el Pirineu), 'roba de llit' (Pons i Mass., *Tresc. per les Serres*, 17), 'mantell de velles formes tradicionals que *abriga* les dones' a les quatre Balears (Castelló, *Ibiza y Form.*, p. 83), veg. les excel·lents il·lustracions d'*AlcM*; *abrigallar*. *Abrigam*. *Abrigament* [S. XIV, Conesa]. *Abrigassar* o *abrigussar*. *Abric* [c. 1500, *Vent. Pel.*; *Atl.*, p. 42]. *Desabrigar*.

ABRIL, del ll. APRILIS id. □ 1.ª doc.: S. XIII (Llull, etc.).

Ens podrem abstenir de tota altra addició, en un mot tan ben estudiat pels reculls ben a mà, de caràcter més dialectològic i folklòric que el nostre. Limitem-nos a dir que la variant popular aferètica *bril* és tan general a les Illes com rara fora d'allà; i recordar que sempre s'ha usat amb el valor metonímic de 'primavera', de vegades més o menys orientat cap a la noció de 'primavera de la vida, joventut': «i ja l'*abril* cenyia de roses lo meu front», *Atl.* I (p. 50).

DERIV.: *Abrilada*. *Abrilejar*. *Abrilenc* i *abrilat* (DFa), adjectius que és oportú de relacionar amb el de la dolça i ingènua *dansa* nord-occitana del S. XII: «a l'entrada del tens clar / pir joie recomençar / e pir jalous irritar, / vol la regine mostrar / k'ele est si amourouse; / ele à fait pirtot mandar, / non sie just q'a la mar / pucele ni bachelor / que tuit non vénquent dançar / (...) / lo reis (...) est en cremetar / que on né li vuelle emblar / la regine *avrillouse*: / a la vi', a la vie, jalous! / lassaz-nos, lassaz-nos!» (Apel, *Chr.* 48.2).

Abrillantar, V. *brillant* (BRILLAR) *Abrinat*, -nar, V. *bri* *Abriuills*, V. *obrir* *Abrivada*, *abrivament*, *abrivar* *Abrov*, var. *d'auró* (d'existència real incerta, segurament mal recollida i de segona mà, per confusió «de mera paraula» i passatgera) *Abrogació*, *abrogar*, V. *rogatiu* *Abromar*, V. *broma* *Abroncar*, V. *bronc* *Abroquerar*, V. *broquer* *Abrotan*, *abrotanina*, *abrotanol*, V. *broida* *Abrulls*, V. *obrir* *Abrupció*, *abrupte*, V. *rompre*

ABRUSAR, 'consumir amb foc o ardor, socarrimar', del mateix origen que l'oc. ant. *brusar*, it. *bruciare* o